

ДО 75-РІЧНИЦІ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РР.

МОР КОТИВСЯ УКРАЇНОЮ...

Цієї осені минає 75 років, як в Україні розпочалися жahlливі події, згодом названі Голодомором 1932-1933 років, який вкоротив віку мільйонам співвітчизників. Публікуємо спогади очевидців тих страшних літ – млинівчан Віктора Никифоровича Павлія, 1923 року народження та Ганни Федорівни Тимчаюк (Шингірій), 1918 року народження. У своїх серцях вони закарбували миті моторошного страття. Торік український парламент визнав Голодомор в Україні 1932-1933 років актом геноциду українського народу...

ТАТО З'ІВ ДІТОК...

ЗІ СПОГАДІВ ВІКТОРА ПАВЛІЯ (НА ФОТО)

«Ми проживали у місті Валки Харківської області разом із мамою Ульяною Яківною, старшим братом Григорієм і бабусею. Мама наймалася на роботу, а зачасти шукала її в місті: де у господарстві допоможе, де город обробить. У голод 1932-1933 років сім'я виживала за рахунок її заробітків та брата Григорія, котрий працював трактористом. Йому виділяли пайок: консерви, хліб, оселедці.

У нас біля хати був сад і город, на якому вирощували картоплю, буряки, зернові. Із урожаю робили запас, за рахунок якого і вижили. Загалом сім'я мала що їсти: варили борщ, суп, готували харчові страви, але м'ясо було великою рідкістю.

Коли голодомор чорним крилом печалі увійшов у наше життя, я був дев'ятирічним школярем. У школі давали обіди: небагато, але хоча б трішки можна було підкріпитися. Чимало моїх ровесників із вулиці, де проживав, померли з голоду. Багато дітей блукали вулицями у пошуках їжі на смітниках, шукали лушпайки з картоплі і їли їх сирими.

Пригадую, як мама після обіду помила посуд, а поміи вилила собакам. У той час вулицею йшла запухла від голоду жінка. Вгледівши, що після собак залишилися об'їдки, вона накинулася на цю, так би мовити, їжу.

Бувало, вистоявши у черзі за хлібом, люди відразу з'їдали буханку і невдовзі помирали. Біля міста Валки стався такий випадок. Жінка, залишивши вдома чоловіка з дітьми, пішла у місто обмінювати хатні речі на харчі. Коли повернулася додому, то живої застала лише чоловіка. На запитання: «Де діти?», чоловік відповів, що пішли у сусіднє село до бабусі. Проте через деякий час жінка побачила у коморі свіжовикопану землю, під якою знайшла кісточки своїх дітей.

У той трагічний час було багато випадків каннібалства: чоловік убив і з'їв жінку, мати – діток, брат – брата. Весною 1933-го року люди збирали кропиву і варили з неї борщ, споживали іншу зелень...»

...ХЛОПЧИК ПОМЕР НА УРОЦІ

Ганна Федорівна Тимчаюк народилася у селі Яхники Лохвицького району Полтавської області. У сім'ї проживали батьки і дві дочки. Ще четверо хлопчиків помирали маленькими.

У Яхниках були школа, дитбудиночок. У 1932 році тут організували колгосп – Федір Григорович Шингірій вступив туди одним із перших, але довго там не працював, а ось мама багато літ трудилася. Шингірії обробляли 2 гектари землі.

У 1932 році Ганна навчалася у 5 класі, у школі дітям давали безкоштовні обіди: юшку з квасолею, сою, вінегрет. Весна 1933-го була напрочуд складна. Сім'я тримала корову, яку випасали на лузі, де водночас збирали зелень (салат, петрушку), варили борщі. Допомогла вижити бочка квашених столових буряків, які стали основною їжею.

Батько Ганни Федорівни повернувся із Гуляй-Поля, де працював на заробітках. Він привіз два пуди картоплі. Частину посадили на городі, а решту – варили і їли. Влітку Ганна допомагала мамі у колгоспі, там щодня давали безкоштовні обіди.

У Яхниках у голод помирали переважно літні люди. Якось у школі на уроці від голоду помер хлопчина. А ще у селі проживала вдова із шістьма дітками. Старша донька померла від голоду, то мама заховала її тіло у льосі, а потім його з'їли. Незабаром померли усі дітки, то мати їх теж з'їла. Жінка залишила хату, а через деякий час її знайшли мертвою у будинку на окраїні села: на підлозі, у горщиках, на плиті знаходилися засушені жаби, якими жінка харчувалася...

Ще Ганна Федорівна пригадує, як односельці заманили сусідську дівчину додому і убили. Частину тіла з'їли, а решту «м'яса» носили продавати на базар...

Після війни Ганна Федорівна переїхала у Млинів, де вчителювала у середній школі.

Записала співробітниця краєзнавчого музею Ірина ПАРФЕНЮК.

